

ВІДГУК

офіційного опонента Гомонюк Олени Михайлівни
на дисертаційне дослідження Киливник Вікторії Вікторівни
«Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів
іноземної мови в системі педагогічного коледжу», представлене на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки. Особистість, рівень її культури та освіти – це вихідний пункт і кінцевий результат нової парадигми розвитку суспільства. Готуючи фахівця для ХХІ століття, педагогічний процес має, насамперед, підготувати його до самостійного творчого розв'язання невідомих і нестандартних завдань. Тому важливою проблемою сучасності є пошук шляхів, що сприяють розвитку соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу. З огляду на це, дисертація Киливник Вікторії Вікторівни є, безумовно, актуальною.

Актуальність і значущість теми дисертаційної роботи підтверджують також виокремлені В. В. Киливник суперечності: між потребою суспільства в компетентних учителях іноземних мов та недостатнім рівнем підготовки студентів у педагогічних коледжах до соціокультурної діяльності; між визнанням за соціокультурною компетентністю важливої ролі в особистісно-професійному становленні майбутнього вчителя іноземної мови і недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення розвитку соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в системі педагогічного коледжу; між домінуючою спрямованістю педагогічного процесу в педагогічних коледжах на формування у студентів предметно-фахових знань та вмінь і недостатньою увагою до формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Дисертаційне дослідження виконано Киливник В.В. в межах науково-

дослідної теми кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно професійного розвитку майбутнього вчителя» (номер держреєстрації 0111U001620), відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та історії педагогіки і є складовою наукового напрямку Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова «Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів». Тема дисертації затверджена вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 30.03.2017 р.) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 20.06.2017 р.).

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертації. Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до кандидатських робіт і спрямований на розв'язання поставлених завдань. В. В. Киливник чітко визначила мету, об'єкт, предмет, гіпотезу та завдання дослідження, що стало підґрунтям успішного наукового пошуку й якісно вплинуло на одержані результати. Структура дисертації чітко і логічно побудована. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Повний обсяг дисертації 273 сторінки. Список використаних джерел містить 362 найменування, з них 26 іноземними мовами.

Наукові факти, одержані здобувачем. Авторкою чітко обґрунтована наукова новизна дисертаційної роботи, в якій вказано, що в дисертаційній роботі вперше: обґрунтовано педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови (використання під час вивчення іноземної мови інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним змістом; вивчення національно-культурних особливостей та специфіки національної комунікативної поведінки носіїв

іноземної мови; забезпечення ціннісної орієнтації студентів на соціокультурну діяльність у процесі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання); розроблено методику реалізації педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування досліджуваної якості; *уточнено* сутність, структуру, критерії (аксіологічний, лінгвокультурологічний, практично-комунікативний), показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови; *подальшого розвитку* набули положення щодо етапів, форм і методів формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату дає впевненість у тому, що дисертантка глибоко вивчила сучасний стан сформованості соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови.

Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Перший розділ дисертації «Теоретичні засади формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу» містить результати аналізу психологічної, педагогічної літератури та власного практичного досвіду дисертантки з проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, характеристику сутності і структури соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, визначення педагогічного потенціалу фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови щодо формування соціокультурної компетентності.

Дисертанткою з'ясовано, що соціокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови є складним, цілісним, індивідуально-психологічним, інтегративним утворенням, що об'єднує соціокультурні знання, особистісне ставлення до іншомовних культур, дає змогу успішного спілкування з їхніми представниками, почуватися впевнено та комфортно в іншомовному соціокультурному середовищі, завдяки володінню способами застосування іноземної мови; характеризує теоретичну і практичну

готовність до соціокультурної діяльності й розвитку відповідних якостей в учнів під час вивчення іноземної мови.

У структурі соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови доцільно виокремити мотиваційно-ціннісний, інформаційно-когнітивний, і діяльнісно-поведінковий компоненти.

На основі аналізу зарубіжної і вітчизняної літератури, а також європейського досвіду щодо проблеми класифікації ключових компетентностей, В. В. Киливник визначила компоненти, що входять до складу соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови: мотиваційно-ціннісний компонент (позитивне сприйняття і толерантне ставлення до цінностей, властивих іншомовній культурі; сприйняття загальнолюдських цінностей як професійно-значимих); інформаційно-когнітивний компонент (знання історичних, країнознавчих особливостей іншомовної культури, особливостей способу життя носіїв іншої мови, норм, традицій тощо); діяльнісно-поведінковий компонент (здатність до взаємодії в умовах міжкультурної комунікації, до прояву толерантності, уміння ефективно спілкуватися з представниками інших культур, ураховуючи їхні соціокультурні особливості; уміння обрати відповідний стиль спілкування).

Дослідженням Киливник В. В. доведено позитивний вплив на формування соціокультурної компетентності студентів педагогічного коледжу дисциплін психолого-педагогічної і спеціальної підготовки. Розширення змісту фахових дисциплін шляхом додавання текстів, відео, аудіо- та відео-файлів соціокультурного спрямування позитивно впливає на розвиток їхньої соціокультурної компетентності як здатності особистості через адекватне розуміння та повагу до інших мов і культур виявляти активну і відповідальну життєдіяльність у соціумі.

У другому розділі дисертації «Обґрунтування педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в процесі фахової підготовки» дисертанткою з'ясовано, що у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної

мови важливого значення набуває використання інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним змістом під час вивчення іноземної мови.

Київник В. В. зазначає, що головним призначенням інтегрованих завдань соціокультурного спрямування з варіативним змістом, використання яких сприяє підвищенню рівня соціокультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови є такі: поглиблення зв'язку теоретичних знань щодо соціокультурної компетентності з реальним педагогічним процесом на основі практичного навчання, використання їх у розв'язанні конкретних завдань, наприклад, що стосуються вміння будувати стосунки з представниками іншомовної культури; формування в майбутніх учителів іноземної мови психологічної готовності до соціокультурної та професійної діяльності; вироблення у майбутніх учителів педагогічних умінь та навичок практичної соціокультурної діяльності; оволодіння сучасними формами соціокультурної педагогічної діяльності; формування творчого дослідницького підходу до соціокультурної педагогічної діяльності, розвиток педагогічного мислення майбутніх учителів іноземної мови.

Результати проведеного дисертанткою дослідження та аналізу праць науковців свідчать, що для ефективного формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови необхідно акцентувати соціокультурний компонент у процесі викладання іноземної мови у педагогічному коледжі.

В. В. Київник стверджує, що основне завдання полягає у виявленні зв'язків між мовою і культурою народу, що є носієм цієї мови. На її думку, за умови традиційного пояснювально-ілюстративного навчання студентам педагогічних коледжів складно встановити такі зв'язки. Щоб зробити цей процес ефективнішим, викладачам варто спеціально акцентувати увагу на соціокультурних аспектах у наявних текстах, або додавати спеціально підготовлений матеріал соціокультурного спрямування на заняттях. Саме тому однією з умов формування соціокультурної компетентності майбутніх

учителів іноземної мови авторка вважає вивчення національно-культурних особливостей та специфіки національної комунікативної поведінки носіїв іноземної мови у педагогічному коледжі.

Як стверджує дисертантка, у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови важливе значення має забезпечення ціннісної орієнтації студентів на соціокультурну діяльність у процесі комплексного використання традиційних та інноваційних методів навчання. Саме тому у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови авторка закликає активно використовувати можливості інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки вони розширюють можливості педагога у формуванні досліджуваної якості.

Важливе значення у формуванні соціокультурної компетентності учителів іноземної мови дисертантка відводить методу аналізу конкретних ситуацій соціокультурного змісту.

В. В. Киливник доводить, що у процесі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови значну роль відіграє Інтернет-комунікація, спілкування за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет і закликає активно використовувати один із популярних засобів Інтернет-комунікації – Google Classroom. У цьому Веб-просторі зручно розмішувати записи (статті, повідомлення, відеосюжети соціокультурного спрямування), регулярно їх оновлювати та поповнювати. Студенти зі значним інтересом відвідували цей ресурс, адже загальновідомо, що інтерактивні технології ґрунтуються на спілкуванні, а Веб-технології є одним із сучасних засобів комунікації, застосування яких доцільно й під час навчання загалом, і під час формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови зокрема.

Дисертантка розробила й апробувала структурно-функціональну модель формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, що має достатньо окреслені ознаки наукової новизни і

враховує низку системних факторів, що модифікують її зовнішній вид.

Структурна схема моделі складається з таких блоків: цільовий (мета та завдання щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови); концептуальний (методологічні підходи; педагогічні умови); процесуальний (етапи формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови); результативний (очікуваний результат). У роботі визначено функції та зміст кожного із зазначених блоків моделі. Зауважимо, що саму модель можна характеризувати як цілісний алгоритм, який дав змогу відобразити увесь процес дослідження й представити цей процес і його результати в роботі.

Позитивною оцінюємо авторську методику реалізації педагогічних умов і модель формування інформаційно-культурологічної компетентності майбутніх фармацевтів, що передбачає впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в процес підготовки майбутніх фармацевтів.

У *третьому розділі роботи «Організація експериментального дослідження та аналіз його результатів»* описано критерії, показники та рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови; перевірено ефективність методики реалізації формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови та структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в умовах коледжу.

Критеріями визначення рівня сформованості інформаційно-когнітивного компонента соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови стали аксіологічний, лінгвокультурологічний, практично-комунікативний.

Показниками аксіологічного критерію соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови визначено такі: мотивація в оволодінні та майбутньому використанні в педагогічній практиці соціокультурних знань; потреба у формуванні соціокультурної компетентності; усвідомлення значення соціокультурної компетентності для майбутньої професійної

діяльності; толерантне й емоційне ставлення до представників різних етнічних груп, носіїв мов і культур.

Показниками лінгвокультурологічного критерію соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови є: соціокультурні знання, рівень обізнаності з національно-культурними особливостями носіїв української та іноземних мов; володіння знаннями про особливості здійснення ефективної комунікації в мультинаціональному середовищі; готовність використовувати соціокультурні знання в професійній педагогічній діяльності.

Практико-комунікативний критерій соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови характеризується наступними показниками: уміння та навички використання соціокультурних знань у конкретних соціально-мовленнєвих ситуаціях; навички організації соціокультурної діяльності зі школярами; досвід спілкування в полікультурному середовищі; рефлексія щодо результатів власної соціокультурної діяльності.

Відповідно до визначених критеріїв і показників дисертанткою було підібрано комплекс методик діагностування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. Розроблені критерії та показники дали змогу виокремити чотири умовних рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у процесі професійної підготовки в умовах педагогічного коледжу: високий, достатній, базовий та початковий рівень.

Використання непараметричного критерію згоди Пірсона (χ^2) засвідчило статистичну достовірність результатів проведеного педагогічного експерименту ($\alpha=0,05$).

Результати формувального експерименту дали змогу зафіксувати позитивну динаміку рівнів соціокультурної компетентності, що свідчить про ефективність моделі та позитивний вплив запропонованих педагогічних умов

формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Результати дослідження В.В. Киливник мають науково-практичне значення і можуть використовуватися в системі педагогічної освіти.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Значення одержаних результатів для педагогічної науки і практики визначається насамперед тим, що наукові здобутки Киливник В.В. складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень з питань підвищення ефективності фахової підготовки педагогічних кадрів та формування соціокультурної компетентності особистості.

Результати педагогічного експерименту, впровадження запропонованих дисертанткою методик в освітній процес ЗВО України (Вінницького обласного комунального гуманітарно-педагогічного коледжу (довідка № 98 / 01-07 від 25 квітня 2018 р.), Балтського педагогічного училища (довідка № 383 від 19 березня 2018 р.), Білгород-Дністровського педагогічного училища (довідка № 186 від 17 квітня 2018 р.), Чортківського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Олександра Барвінського (довідка № 475 від 14 грудня 2017 р.), Уманського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Т.Г.Шевченка (довідка № 136 від 18 квітня 2018 р.), Коростишівського педагогічного коледжу імені І.Я.Франка (довідка № 240/18 від 17 квітня 2018 р.) та дають підстави стверджувати, що завдання наукового пошуку вирішено, мета дослідження досягнута.

Практична цінність проведеного дослідження полягає в розробленні та впровадженні в практику професійної підготовки в закладах педагогічної освіти структурно-функціональної моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, педагогічних умов і методики їх реалізації; розробленні та впровадженні спецкурсу «Вдосконалення соціокультурної компетентності майбутніх учителів

іноземних мов»; розробленні методичних рекомендацій для викладачів педагогічних коледжів, що можуть бути використані з метою вдосконалення та підвищення ефективності формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Дискусійні положення та зауваження до змісту. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, наукове та практичне значення одержаних результатів, наведемо наступні побажання та зауваження, що виникли в процесі її аналізу:

1. Робота значно виграла б, якби містила зарубіжний досвід практичної підготовки учителів іноземних мов.

2. В авторефераті варто було б детальніше відобразити результати дослідження педагогічного потенціалу фахової підготовки майбутніх учителів іноземної мови щодо формування соціокультурної компетентності.

3. У структурно-функціональній моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови доцільно було б відобразити зв'язки між педагогічними умовами та структурними компонентами соціокультурної компетентності.

4. В авторефераті варто було б більш детально представити методiku і результати педагогічного експерименту та їх аналіз.

5. Доцільно було б в описі подальших напрямів наукових досліджень і перспектив підготовки майбутніх учителів іноземної мови в закладах вищої освіти України зазначити використання культурологічного підходу до вивчення іноземної мови.

6. В роботі зустрічаються мовностилістичні неточності, калька.

Висловлені зауваження, побажання і дискусійні думки не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертації, що здійснює певний внесок у розроблення проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу.

Повнота викладу результатів в опублікованих працях. Основні положення дисертації Киливник В. В. повністю висвітлено у 16 наукових і

науково-методичних працях, у тому числі 6 статей у провідних наукових фахових виданнях та закордонних періодичних виданнях, що індексуються наукометричними базами, 9 статей у вітчизняних та закордонних збірниках наукових праць.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Структурна побудова, зміст, результати роботи, висновки, що викладені в авторефераті, відповідають і відображають основні положення дисертації.

Загальний висновок. Дисертаційна робота «Формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в системі педагогічного коледжу» є завершеною самостійно виконаною науковою працею, що відповідає чинним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за №656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Киливник Вікторія Вікторівна — заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології і педагогіки
Хмельницького національного
університету

О. М. Гомонюк

Підпис О. М. Гомонюк засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Хмельницького національного університету
доктор технічних наук,
доцент

О.М. Синюк